

Svenstrup johanniterkloster, som skulle være ophørt i 1454 (der er tale om en hovedgård under Antvorskov kloster!), og påstanden om, at Knardrup kloster blev opløst kort efter grundlæggelsen (det eksisterede helt frem til reformationen).

Hørby's fremstilling er et spændende forsøg på at give en skildring af dansk middelalder, som dækker meget bredt, men befriet for alle de politiske detaljer. Kun Poul Johs. Jørgensens Dansk Retshistorie – forfatningsret kalder han det – har hidtil givet noget lignende. Som udgangspunkt for undervisning i dansk middelalder tilbyder Hørby's afsnit sig ved at ramme, efter min mening, alle væsentlige emner ind. Skade, at Gyldendal kun vil sælge alle Socialhistoriens syv bind samlet.

Erik Ulsig

Allan A. Lund: *Tekster fra middelalder og renæssance. Kulturhistoriske læsestykker*. (Wormianum 1982). 160 s.

Med denne bog vil Allan A. Lund stille et øvelses- og undervisningsmateriale til rådighed, dels for den alment kulturhistorisk interesserede læser, dels for »et mere fagpræget publikum, såsom historikere, middelalderarkæologer, litteraturhistorikere og andre, der beskæftiger sig med (middelalderens og renæssancens) historie og kultur og ønsker at få et primært indblik heri gennem læsning af kilder på det sprog, der var de lærdes kommunikationsmiddel i middelalderen, og som endnu var dominerende i den lærde verden i begyndelsen af 1600-tallet: *latin*«. Bogen bringer et udvalg på 25 tekster fra 800- til 1600-tallet, overvejende forfattet på dansk grund eller vedrørende Danmark. Teksterne gengives først i kommenteret oversættelse, derefter følger den originale, latinske ordlyd.

Ideen er fremragende, ikke mindst fordi Lund lader den ellers så forsømte renæssancelatin komme til sin fulde ret. En sammenligning mellem tekst og oversættelse viser dog, at antologien ikke overalt er udarbejdet med den fornødne omhu. Den håbefulde latiner, der kaster sig ud i arbejdet med bogen, vil adskillige steder blive forvirret af meget frie oversættelser eller af ord og sætningsled, som ikke bliver oversat – for ikke at tale om Øm Klosters Krønike kap. IV, hvor den latinske tekst hos Lund bryder af midt i en sætning, så den sidste trediedel af teksten mangler; hele kapitlet er medtaget i oversættelsen. Adskillige steder kan de unøjagtige oversættelser skyldes manglende fortrolighed med kildernes historiske baggrund: f.eks. når »electus« (s. 121) bliver oversat »biskop« (s. 47) frem for det korrekte »udvalgt (men ikke indviet) biskop«, eller når pavens opfordring til kongen til at »manutenere« munkene i Øm (sst.) bliver til en opfordring til at »styre« dem i stedet for det korrekte »støtte, bevare, opretholde« el.lign. Andre fejl kan dog ikke forklares sådan – f.eks. citerne fra Jon Jensen Koldings Danmarksbeskrivelse s. 83-84 og 148-149, hvor hhv. en heraldisk og en astrologisk symbolik går tabt på grund af en skødesløs oversættelse. Oversættelsen s. 83 lader ikke forstå, at Ribe byvåbens tre løver iflg. Kolding er *symbol* på Nibsåens tre arme; og s. 84 går læseren glip af pointen i Koldings udlægning af Christian II's død i marts (krigs-guden Mars') måned, fordi oversættelsen har udeladt ordene »Martis filius« (Mars' søn), som Kolding bruger som betegnelse for Christian II. Sådanne fejl er særlig generende, fordi de ikke alene drejer sig om det rent sproglige, men direkte berører tekstens kulturhistoriske indhold.

Udvalget af tekster viser ellers tyde-

ligt, at det er det kulturhistoriske aspekt snarere end de politisk eller socialhistorisk interessante tekster, som har Allan A. Lunds bevågenhed. Af Danmarks Middelalders krøniker, årbøger og andre historiske fremstillinger er kun Saxo og Øm Klosters Krønike repræsenteret i antologien. Udvalget af »oplagte« tekster som Roskildekroniken, Svend Aggesen, Jyske Krønike osv. er velbegrunderet, fordi disse tekster for det meste allerede findes i fyldestgørende oversættelser. Derved bliver der plads til sjældnere benyttede ting som Henrik Harpestrengs urtebog, de lærde humanisttekster fra 1500-1600-årene osv. Ikke mindst er det en glimrende idé, at Lund gengiver så mange eksempler på den type tekster, den almindeligt kulturhistorisk interesserede læser oftest vil støde på: gravsten og epitafier. Diplomer og testamenter er medtaget, men i beskedent omfang; også her findes der i forvejen gode oversættelser i Danmark Riges Breve. Det havde dog været naturligt, om der ud over Knud den Helliges gavebrev, Absalons testamente og et købstadsprivilegium fra Erik Menved også havde været et eksempel på de latinske diplomer fra dronning Margrethes tid og senere, som ikke findes i dansk oversættelse.

Men selv om alle de udvalgte tekster fuldt ud er berettigede til optagelse i en antologi som denne, må man alligevel undre sig lidt over den definition af begrebet kulturhistorie, som ligger bag udvalget. Det er de pittoreske træk, der bliver trukket frem: skildringen af hedenske menneskeofringer fra Thietmar af Merseburg og Adam af Bremen, kuriøse udlægninger af urternes kraft fra Macer Floridus og Henrik Harpestreng, fra Saxo er det de klassiske nationale legender – Thyre Danebod, Jomsvikingerne, Harald Blåtands død – som bliver trukket frem, og fra

Olaus Magnus er det bl.a. opskriften på mjød og skrønerne om det skånske sildefiskeri. Derimod leder man forgæves efter tekster, som kunne give et indblik i den religiøse kultur, som dog var det fælles grundlag for alle de forfattere, hvis tekster bliver benyttet. Sammensætningen af en antologi vil altid kunne diskuteres; men hvis formålet er at give en fornemmelse af Middelalderens latinske kultur, burde det være naturligt at indlede med et par steder fra den latinske Bibel (Vulgata), give prøver på liturgiske tekster og bønnebøger. Det havde også været rimeligt at medtage udpluk fra de få bevarede prædikener, som Anne Riising har gjort tilgængelige. Derved havde man kunnet få en virkelig fornemmelse af de tekster, som prægede hverdagen for det store flertal af det middelalderlige Danmarks latinkyndige, og som bandt dem sammen med den almene europæiske kultur. Som antologien er nu, har den en umiskendelig verdslig slagside. Den har også en kronologisk skævhed, idet 1300-tallet kun er meget sparsomt repræsenteret, og fra 1400-tallet er den eneste tekst Morten Børups vårvis fra århundredets aller-seneste år. Det er 1200-tallet og 1500-tallet, der dominerer i antologien.

Endelig må det siges, at kommentarerne er yderst sparsomme og til tider helt mangler. Det er stort set kun de litterære tekster, der bliver præsenteret med en samlet indledning foruden realkommentarerne i noter. Baggrunden for de aftrykte diplomer bliver ikke oplyst, og ved gravskrifterne og epitafierne meddeler Lund intet som helst om de gravlagte personers identitet.

Allan A. Lunds bog er et fortrinligt initiativ, og udvalget af tekster er brugbart; men den kan næppe anbefales som begynderlæsning.

Michael H. Gelting